

จะทราบได้อย่างไรว่าเป็นโรคภูมิแพ้หรือไม่

รศ.นพ. ปารยะ อาศนะเสน
ภาควิชาโสต นาสิก ลาริงซ์วิทยา
Faculty of Medicine Siriraj Hospital
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

โรคภูมิแพ้ เป็นกลุ่มของโรคที่แสดงอาการได้กับหลายระบบของร่างกาย อาการของโรคภูมิแพ้ขึ้นอยู่กับชนิดของโรคภูมิแพ้ที่เป็น

- ถ้าเป็นที่ตา เรียกว่า โรคเยื่อบุตาอักเสบภูมิแพ้ (allergic conjunctivitis)
- ถ้าเป็นที่จมูก เรียกว่า โรคจมูกอักเสบภูมิแพ้ (allergic rhinitis) หรือโรคแพ้อากาศ
- ถ้าเป็นที่หลอดลม เรียกว่า โรคหลอดลมอักเสบภูมิแพ้ หรือโรคหืด (asthma)
- ถ้าเป็นที่ผิวหนัง เรียกว่า โรคผิวหนังอักเสบภูมิแพ้ (atopic dermatitis)
- ถ้าเป็นที่ระบบทางเดินอาหาร เรียกว่า โรคแพ้อาหาร (food allergy)

ดังนั้นถ้าท่านมีข้อใดข้อหนึ่ง หรือหลายข้อต่อไปนี้ ควรสงสัยว่าอาจเป็นโรคภูมิแพ้ ควรปรึกษาแพทย์เพื่อให้ได้รับการวินิจฉัยที่ถูกต้อง

1) มีอาการ และ/หรือ อาการแสดงที่บ่งบอกว่าอาจเป็นโรคภูมิแพ้ที่ระบบต่างๆ โดยเป็นมานานมากกว่า 1 เดือนขึ้นไป เช่น

- ถ้ามีอาการ คันและเคืองตา ตาแดง น้ำตาไหล หนังตาบวม แสบตา อาจเป็นอาการของโรคเยื่อบุตาอักเสบภูมิแพ้ (allergic conjunctivitis)
- ถ้ามีอาการจาม คันจมูก น้ำมูกไหลออกมาทางจมูก หรือไหลลงคอ คัดจมูก คันเพดานปากหรือคอ อาจเป็นอาการของโรคจมูกอักเสบภูมิแพ้ (allergic rhinitis) หรือโรคแพ้อากาศ
- ถ้ามีอาการ ไอ หอบเหนื่อย หายใจขัด แน่นหน้าอก หายใจมีเสียงวี๊ด หายใจลำบากหรือหายใจเร็ว โดยเฉพาะเวลาตอนกลางคืน ตอนเช้ามีด หรือขณะออกกำลังกาย หรือขณะเป็นไข้หวัด อาจเป็นอาการของโรคหลอดลมอักเสบภูมิแพ้ หรือโรคหืด (asthma)
- ถ้ามีอาการ คัน มีผดผื่นตามตัว ผื่นมักแห้ง แดง มีสะเก็ดบางๆ หรือมีน้ำเหลืองแห้งกรังปกคลุมอยู่ ในเด็กเล็ก มักเป็นที่แก้ม, ก้น, หัวเข่าและข้อศอก ในเด็กโตมักเป็นที่ข้อพับของแขนและขา ในรายที่เป็นเรื้อรัง ผื่นบางบริเวณที่เป็นจะหนาตัวขึ้นและมีสีคล้ำขึ้น ผื่นบางอาจมีการอักเสบเป็นตุ่มนูนคัน หรือใหญ่เป็นปื้นนูนแดง และคันมากที่เรียกว่า ลมพิษ ซึ่งมักจะเกิดจากการแพ้อาหาร โดยเฉพาะอาหารทะเล หรือ แพ้แมลงกัดต่อย หรือแพ้ยา อาจเป็นอาการของโรคผิวหนังอักเสบภูมิแพ้ (atopic dermatitis)

- ถ้ามีอาการ อาเจียน คลื่นไส้ ท้องเสีย ปากบวม ปวดท้อง ท้องอืด อาจมีอาการของระบบทางเดินหายใจ (เช่น หอบหืด, แพ้อากาศ) และผิวหนัง (เช่น ผื่นคัน, ลมพิษ) ร่วมด้วย หลังรับประทานนมวัว ไข่ ถั่ว อาหารทะเล ผักและผลไม้บางชนิด ผงชูรส สารกันบูด สารแต่งกลิ่นและสี อาจเป็นอาการของโรคแพ้อาหาร (food allergy)

2) อาการดังกล่าวในข้อ 1 มักจะมีอาการ เป็นๆ (มีเหตุมากระตุ้น) หายๆ (ไม่มีเหตุมากระตุ้น) เมื่อผู้ป่วยมีอาการ ต้องมีเหตุที่กระตุ้นทำให้เกิดอาการนำมาก่อน เช่น

- ความเครียด, การนอนหลับพักผ่อนไม่เพียงพอ, อารมณ์เศร้า, วิตกกังวล, เสียใจ (สำหรับโรคภูมิแพ้ทุกประเภท)

- ของจุก, ฝุ่น, ควัน, อากาศที่เปลี่ยนแปลง, การติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจ หรือ หวัด (สำหรับโรคภูมิแพ้ของตา จมูก และหลอดลม), อาหารบางชนิด (สำหรับโรคภูมิแพ้ทุกประเภท)

- การติดเชื้อที่ตา, ผิวหนัง หรือระบบทางเดินอาหาร (สำหรับโรคภูมิแพ้ของตา, ผิวหนัง และระบบทางเดินอาหาร)

- สิ่งที่ทำให้เกิดการระคายเคืองของผิวหนัง เช่น ของจุก ฝุ่น ควัน แดด เหงื่อ การเกา หรือการนวด ขัดผิวหนัง สบู่ ครีม หรือเครื่องสำอางใด ๆ ที่แพ้ (สำหรับโรคภูมิแพ้ของผิวหนัง)

และอาการดังกล่าวจะดีขึ้นเองหลังหมดเหตุดังกล่าว หรือดีขึ้นหลังได้รับยา เช่น

- เมื่อมีอาการทางตา อาการจะดีขึ้นหลังได้รับยาหยอดตาแก้แพ้ และ /หรือ รับประทานยาแก้แพ้ (ยาด้านฮิสตามีน)

- เมื่อมีอาการทางจมูก อาการจะดีขึ้นหลังรับประทานยาแก้แพ้

- เมื่อมีอาการทางหลอดลม อาการจะดีขึ้นหลังได้รับการสูดยา หรือพ่นยาขยายหลอดลม เข้าหลอดลมและ /หรือ รับประทานยาขยายหลอดลม

- เมื่อมีอาการทางผิวหนัง อาการจะดีขึ้นหลังได้รับการทายาสเตียรอยด์ และ /หรือ รับประทานยาแก้แพ้

- เมื่อมีอาการทางเดินอาหาร อาการจะดีขึ้นหลังรับประทานยาแก้แพ้ และ /หรือ ยาแก้คลื่นไส้/อาเจียน หรือยาแก้ท้องเสีย

3) ผู้ป่วยอาจมีประวัติเป็นโรคภูมิแพ้ชนิดต่างๆ (เช่น โรคเยื่อบุตาอักเสบภูมิแพ้, โรคแพ้อากาศ, โรคหืด, โรคผิวหนังอักเสบภูมิแพ้) ในสมัยเด็ก หรือในปัจจุบัน เนื่องจากโรคภูมิแพ้ เป็นกลุ่มของโรคที่แสดงอาการได้กับหลายระบบของร่างกาย

4) ผู้ป่วยอาจมีประวัติคนในครอบครัวป่วยเป็นโรคภูมิแพ้ชนิดต่างๆ [เช่น โรคเยื่อตาอักเสบภูมิแพ้, โรคแพ้อากาศ, โรคหืด, โรคผิวหนังอักเสบภูมิแพ้ หรือที่เรียกว่ากลุ่มโรคอะโทปี (atopic diseases or atopy)] เนื่องจากโรคภูมิแพ้มักกล่าวถึงการถ่ายทอดทางกรรมพันธุ์ได้

เมื่อแพทย์สงสัยว่าท่านอาจเป็นโรคภูมิแพ้ นอกเหนือจากการซักประวัติและตรวจร่างกายแล้ว แพทย์อาจส่งตรวจพิเศษ เพื่อช่วยยืนยันการวินิจฉัยโรค และให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้ป่วยแพ้ เช่น

1) การทดสอบภูมิแพ้ทางผิวหนัง (allergy skin test) คือการนำน้ำยาสกัดจากสารก่อภูมิแพ้ชนิดต่างๆ ที่มีอยู่ในอากาศ เช่น ฝุ่นบ้าน ตัวไรในฝุ่น แมลงสาบ เกสรหญ้า วัชพืช เชื้อรา เป็นต้น มาทำการทดสอบที่ผิวหนังของผู้ป่วย เพื่อให้ทราบว่าแพ้สารใด วิธีนี้เป็นวิธีที่ช่วยในการวินิจฉัยโรคภูมิแพ้ที่มีความไวและความจำเพาะสูง ทำง่าย และราคาไม่แพง สามารถทราบผลได้ทันที ผู้ป่วยสามารถเห็นปฏิกิริยาภูมิแพ้ที่เกิดขึ้นด้วยตาของตนเอง มี 2 วิธีคือ

- **วิธีสะกิด (skin prick test)** เป็นการทดสอบโดยหยดน้ำยาสกัดจากสารก่อภูมิแพ้ลงบนผิวหนังที่แขน และใช้เข็มสะกิดตรงกลางหยดน้ำยา เพื่อเปิดผิวหนังชั้นบนออก ถ้าผู้ป่วยแพ้ต่อสารก่อภูมิแพ้นั้น ก็จะเกิดปฏิกิริยาขึ้นโดยเกิดรอยนูน (wheal) และ ผื่นแดง (flare) สามารถอ่านผลได้ในเวลา 20 นาที หลังการทดสอบ วิธีนี้ทำง่าย, เร็ว, ไม่เจ็บและใช้อุปกรณ์น้อย เสี่ยงต่อการเกิดอาการแพ้ทั่วร่างกายน้อย

- **วิธีฉีดเข้าในผิวหนัง (intradermal test)** เป็นการฉีดน้ำยาสกัดจากสารก่อภูมิแพ้เข้าในชั้นผิวหนังให้เกิดรอยนูนเป็นจุดเล็กๆ สามารถอ่านผลในเวลา 20 นาที หลังฉีดโดยวัดขนาดของรอยนูนที่ขยายใหญ่ขึ้น วิธีนี้ทำยากกว่า เสี่ยงเวลามากกว่า เจ็บกว่า และต้องใช้อุปกรณ์มากกว่า และเสี่ยงต่อการเกิดอาการแพ้ทั่วร่างกายได้มากกว่า

2) การหาปริมาณสารเคมีในเลือด ที่เรียกว่าอิมมูโนโกลบูลินอี (IgE) ชนิดที่จำเพาะต่อสารก่อภูมิแพ้แต่ละชนิด (specific IgE) วิธีนี้เป็นที่นิยมในต่างประเทศ เนื่องจากไม่เสี่ยงต่ออาการแพ้ทั่วร่างกาย, ผู้ป่วยไม่จำเป็นต้องงดยาแก้แพ้ก่อนตรวจ, ไม่ต้องใช้เวลาของผู้ป่วยนานในการทดสอบ ไม่เหมือนการทดสอบภูมิแพ้ทางผิวหนัง ทำให้สะดวก เพียงแค่เจาะเลือด 1 ครั้ง หาสารที่ผู้ป่วยแพ้ได้หลายชนิด แต่ในประเทศไทยไม่นิยมใช้ เนื่องจากมีราคาแพง และไม่ทราบผลในทันที